

# מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרוף שליט"א  
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.



**לימודי דעת**  
LIMUDEI DAAT  
ללמוד • לדעת • להתקדם

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

לעשות מעשים לצורך רפואה בשבת, ובכלל זה אסרו לקחת תרופות. וטעם הגזירה, שמא בעת שיעסוק האדם בהכנת הרפואה, יבוא לידי שחיקת הסממנים הראויים בשביל רפואתו, ויעבור על איסור טוחן האסור מדאורייתא.

אמנם, כל זה דווקא באדם הסובל ממיחושים בעלמא, כגון כאבי ראש קלים, כאבי שניים, הצטננות וכדו' שלא חלה כל גופו או נפל למשכב מחמת זה. אבל במקרים שהכאבים חזקים מאד עד שחלה כל גופו או נפל למשכב מחמת זה, מותר לקחת תרופות ומשככי כאבים, משום שבמקום חולי כזה לא גזרו חז"ל<sup>4</sup>.

**כשמוותר ליטול תרופה בשבת האם צריך לעשות זאת בשינוי?**

מי שמותר לו ליטול תרופה בשבת אינו צריך לעשות זאת בשינוי, ואף שלמדנו בגיליון הקודם שחולה שאין בו סכנה אפילו שמותר ליהודי לעשות עבורו מלאכה האסורה מדרבנן אך צריך לעשות זאת בשינוי, בנטילת תרופה אין צריך שינוי. והטעם, שכל מה שצריך שינוי זה דווקא במקרה שבא לעשות "מלאכה" האסורה מדרבנן עבור החולה, אבל בנטילת תרופה אין עשיית מלאכה כלל, וכל האיסור הוא רק משום גזירה שמא יבוא לשחיקת סממנים, משום כך כשלא גזרו זאת יכול לעשות אף כדרכו בלא שינוי<sup>5</sup>.

מה הדין במקרה שיש סכנה לאיבוד איבר ח"ו? מלאכה דאורייתא אסור ליהודי לעשות אפילו במקרה שיש סכנה שאם לא יטופל הדבר מיידית יאבד החולה איבר מגופו<sup>1</sup>, ורק במקרה שהרופאים אומרים שיש חשש שיגיע הדבר לידי מצב של פיקוח נפש, אז מותר אפילו ליהודי לחלל שבת עבור זה<sup>2</sup>. [כגון אצבע קטועה שצריכה טיפול בתפירה וחיתוטי, שאם לא יטפלו כך יכול להתפתח זיהום ולהגיע לידי סכנה. וכן רגל שנשברה, שיכול להתפתח הרעלה בדם מחמת זה. ועכ"פ בכל מקרה יש לעשות שאלת חכם האם מותר לחלל שבת במלאכות דאורייתא עבור זה].

ומלאכה האסורה בשבת רק מדרבנן, מותר ליהודי לעשותה ע"מ למנוע איבוד איבר, ויכול לעשותה כדרכו ללא שינוי<sup>3</sup>.

**באלו מקרים מותר לקחת תרופות ומשככי כאבים בשבת?**

עד עתה למדנו דיני עשיית "מלאכות" האסורות בשבת מדאורייתא או מדרבנן עבור חולה שיש בו סכנה ושאינו סכנה. אולם, הנידון שנעסוק בו מעתה הוא דין לקיחת תרופות בשבת שאינו בגדרי היתר עשיית "מלאכה" עבור החולה, מפני שלקיחת תרופות אין בזה עשיית מלאכה כלל. אלא שהאיסור בזה הוא מגזירת חז"ל שגזרו שלא

<sup>1</sup> שו"ע סימן שכ"ח סעיף י"ז.

<sup>2</sup> מ"ב שם ס"ק מ"ט.

<sup>3</sup> שו"ע שם, ומ"ב ס"ק נ"ז.

<sup>4</sup> שו"ע סימן שכ"ח סעיף ל"ז, וברמ"א שם, ומ"ב ס"ק ק"ח.

<sup>5</sup> מ"ב שם ס"ק קכ"א.

מה הדין אדם שלא נפל למשכב אך הוא צריך לקחת אנטיביוטיקה?

בדרך כלל תרופות אנטיביוטיות יש לקחתן כמה ימים רצופים, ומצינו מחלוקת בפוסקים בדין נטילתן בשבת.

דעת האגרות משה<sup>6</sup> - שבכל אופן אסור לאדם שלא נחלה כל גופו או נפל למשכב ליקח תרופה בשבת, אפילו תרופה שצריך לקחתה שבעה ימים או יותר שמוכרח להיות שבת בתוכם. ועיין שם, שאפילו במקרה שבגלל אי לקיחת התרופה לא יוכל האדם להירפא ממיחוש זה לעולם, אסור. ורק במקרה בו ע"י שלא יקח את התרופה יכול להגיע לידי חולי עצבים, אז מותר.

דעת הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך זצ"ל<sup>7</sup> - שתלוי בזה: שאם צריך לקחת את התרופה לכל הפחות שבעה ימים שמוכרח להיות שבת בתוכם, ואם יפסיק יום אחד בלקיחת התרופה שוב לא תועיל יותר או שההפסקה תגרום לו נזק, אז מותר לקחתה אף בשבת. אבל אם א"צ לקחת את התרופה אלא כמות ימים שלא מוכרח שתהיה שבת בתוכם, כגון חמישה ימים וכדו', או שאין הדבר גורע באם יפסיק יום אחד בלקיחתה, אסור לקחתה בשבת ויחכה עד יום ראשון ורק אז יתחיל לקחתה<sup>8</sup>.

דעת החזו"א<sup>9</sup> - שבכל אופן בו צריך ליקח תרופה לכמה ימים, מותר להתחיל לקחתה לפני השבת, ולהמשיך לקחתה אף בשבת. וכן הוא המנהג המקובל כיום. [וכמובן שכל זה בתרופה שתפגם השפעתה בריפוי ע"י הפסקת יום אחד, אבל

תרופה שאין כל פגם בהשפעתה בריפוי ע"י הפסקת יום אחד, כגון אדם הצריך ליקח כמה ימים משככי כאבים, אסור לו לקחתם בשבת, שהרי אי לקחתם לא יפגום כלל בהשפעת ריפוי החולי, אלא רק שירגיש כאבים בגלל זה, וזה לא הותר בשבת].

מי שיש לו כאב שיניים האם מותר לו לגרגר בפיו ויסקי וכדו'?

כל מאכל או משקה שיש אנשים בריאים הרגילים לאוכלו או לשתותו, מותר אף לאדם חולה לאוכלו ולשתותו, אפילו אם הוא מתכוון באכילה ושתיה זו לרפואה<sup>10</sup>. אך כל זה כשלא ניכר שעושה זאת לרפואה, אבל אם ניכר שעושה זאת לרפואה כגון שמכניס לפיו ופולט, או משהה את המאכל בפיו איזה זמן בשביל הרפואה אפילו אם אח"כ בולעו, אסור.

ומשום כך, מי שיש לו כאבי שיניים, מותר לו לשתות משקה שיש בו אלכוהול ע"מ להקל מכאביו, אך יזהר לשתות כדרכו, ולא יכניס לפיו ויפלוט, וכן לא יגרגר את המשקה בפיו אפילו אם אח"כ הוא בולע אותו<sup>11</sup>.

#### בגליון הבא:

- האם מותר לקחת ויטמינים בשבת?
- האם מותר לקחת כדורי שינה בשבת?
- האם מותר למרוח משחה על פצע בשבת?
- באופן שמוותר למרוח משחה כיצד יש לעשות זאת?

<sup>6</sup> אר"ח ח"ג סימן נ"ג.

<sup>7</sup> שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ד הערה ע"ו, ועיין בחלק ג' במילואים.

<sup>8</sup> [ואם התחיל לקחתה לפני השבת ויזיק לו אם יפסיק יום אחד מותר אף באופן זה שא"צ לקחתה אלא חמישה ימים בלבד].

<sup>9</sup> הובא בספר אמרי יושר ס"ק צ"ז, וכן בספר דינים והנהגות פרק ט"ו סעיף א'. [ועוד עיין ספר אורחות רבינו ח"א אות ר"ד]. וכ"כ בספר מנחת שבת סימן צ"א סעיף ט'.

<sup>10</sup> שר"ע סימן ש"ח סעיף ל"ז.  
<sup>11</sup> שר"ע שם סעיף ל"ב, ומ"ב ס"ק ק"א.

## מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

**03-6166340**

E-mail: [limd@netvision.net.il](mailto:limd@netvision.net.il)

[www.limd.co.il](http://www.limd.co.il)